

Aukusti Oravala, pappi ja kirjailija

Aukusti Oravala (25.9.1869 - 24.10.1951), teologian tohtori, pappi ja kirjailija kuuluu kirkkomme herännäisliikkeen keskeisiin vaikuttajiin 1900-luvulla. Kirjailijana hän on tunnettu laajalti myös herännäisliikkeen ulkopuolella, ja hänen pääteoksensa, romaani Erämaan profeetta, on käännetty useille eurooppalaisille kielille. Romaanien lisäksi Oravala on kirjoittanut elämäkertoja, novelleja, virsiä, lehtiartikkeleita ja kirjallisuusarvosteluja. Oravalan kaunokirjallinen työ lähtee pääasiassa uskonnollisen kokemuksen kuvauksesta, ja näin hänen lyyrisellä mietelmäproosallaan samoin kuin vankalla pietistisellä romantiikallaan on oma yksinäinen paikkansa itsenäisen Suomen alkuaikojen kirjallisuudessa.

Aukusti Alfred Oravala syntyi Toholammilla 25.9. 1869 kauppias, maanviljelijä Ananias Oravalan (1832-1897) ja Anna-Liisa Kopsalan (s.1830) perheeseen. Isä kuului aikansa valistuneisiin tilallisiin: hän oli pitäjän kansakoulun perustajia, kuntakokousten esimiehiä ja Kansanvalistusseuran aktiivisena jäsenenä kansallisen heräämisen varhainen talonpoikainen edustaja. Aukustin lisäksi hänen sisaruksensa Svante Fredrik (s.1864) ja Ida Elmina (s.1871) lähetettiin Ouluun lyseoon. Lastensa koulutietä lempeän määrätietoisesti luotsannut Ananias-isä johdatti perillisensä J.L. Runebergin Vänrikkien ihanteisiin. Ananias Oravalan kuva välähtää Oravalan proosassa toistuvasti henkisen tiennäyttäjän hahmossa.

Muistelmakirjassaan "Rakkaita polkuja" (ilm. postuumisti 1972) Aukusti Oravala kuvailee koulunkäynnin piinaa, alakuloa ja maalaispojan alituista koti-ikävää. Hän oli tullut Oulun suomalaiseen lyseoon suoraan kolmannelle luokalle 16-vuotiaana. Hän mainitsee olleensa koulun rehtorin Mauno Rosendahlin erityisen huolenpidon kohde. Ratkaisevaa hänelle olikin suuren herännäisjohtajan vaikutuspiiriin joutuminen, niin että Rosendahlin ansiosta herännäisyydestä tuli aikanaan hänelle henkinen koti. Merkityksellisestä opettajastaan hän kirjoitti elämäkerran vuonna 1922. Mauno Rosendahlin opissa Oravala perehtyi syvimmän romantiikan perintöön, josta sittemmin aukeni tie elinikäiseen kirjallisuuden, kuvataiteen ja musiikin harrastukseen.

Tultuaan ylioppilaaksi 1891 Oulun suomalaisesta lyseosta Aukusti Oravala kirjoittautui Helsingin yliopiston teologiseen tiedekuntaan. Pappiskutsumuksen syntyä Aukusti Oravala on pohtinut novellissaan Kotiseudulla (1926) lapsuuden ensimmäisistä äärettömyyskokemuksista käsin. Illassa himmenevä maisema, kirkko ja kaukainen metsänranta, painoi lapsen sieluun jäljen "ajan ja ikuisuuden rajalta", ja siitä lienee hänen mukaansa kypsynyt päätös elämäntehtävästä. Kotipiirissä puhuttiin mystikkofilosofeista Johannes Tauleruksesta, Jakob Böhmestä, Tuomas Kempistä, ja heidän käsin kirjoitettuja, suomennettuja tekstejään oli levinnyt pohjalaiskoteihin. Mystikkojen puhe salaisesta sisällisestä kristillisyydestä, jonka päämäärä oli sielun välitön yhteys Jumalaan,

kosketti ja askarrutti mieltä.

Opiskeluvuosiensa kesiä Oravala vietti paljon Vetelin pappilassa Julius ja Julia Bergrothin luona. Vanhan herännäispappilan "perintöhurskaus", henkinen lujuus, johon yhdistyi leikillisuus ja "hyvän sydämen ilo", merkitsi käännekohtaa nuoren teologian ylioppilaan suuntautumisessa. Vetelin kulttuuripappilassa hän löysi yhdeksi ajattelunsa tukipilariksi tanskalaisen filosofin Sören Kierkegaardin.

Aukusti Oravala vihittiin papiksi Turussa 12. kesäkuuta 1896. Samana vuonna hänelle järjestyi ensimmäinen papinpaikka Lapualle, kun Ananias Oravalan vanha ystävä lääninrovasti Anders Oskar Törnudd tarvitsi itselleen apulaista. Palavin sydämin työhönsä tarttuva Oravala joutui kuitenkin ristiriitoihin kunnianarvoisan esimiehensä Törnuddin kanssa, sillä nuoruutensa aikojen herännäisyydestä osittain irtisanoutunut kirkkoherra ei ymmärtänyt alaisensa täyssydämistä heittäytymistä rahvaan ukkojen kuunteluun. Tuolloin Oravala valitsi johdattajakseen talonpoikaisen "Suomen herännän kansan isän" Juho Malkamäen, josta hän myös kirjoitti elämäkerran (1939). Toisen omantunnonkriisin aiheutti Lapualla se, että nuori pappi joutui siellä vaatimaan sielunhoitajan tehtävään. Etelä-Pohjanmaalla raivosi lavantauti, ja Oravala joutui kuolevia lohduttaessaan ja ripittäessään tuntemaan taitamattomuutensa ja riittämättömyytensä raskaan painon. Novelli "Sairasmatka" (1920) antaa käsityksen maalaispapin työstä suurten erämaitten keskellä samoin kuin hänen tilinteostaan kuoleman edessä. Lapualta käsin Oravala kutsuttiin usein myös Nurmoon puhumaan, ja sinne hän siirtyikin vuonna 1898 vuoden ajaksi kirkkoherran sijaiseksi. Oravala palasi Lapualle vielä vuonna 1901 Wilhelmi Malmivaaran apulaiseksi, ja tästäkin pappisuransa alkuaikojen sielunhoitajasta hän laati elämäkerran ja sitten vielä romaanin 1931. Lapua ja erityisesti Nurmon veisaava "tumma kansa" jättivät syvät jäljet Oravalan novellitaitteeseen, joka sai ehkä ehyimmän ja kirkkaimman hahmonsä kokoelmassa Pienestä pappilasta (1920).

Lapuan jälkeen Aukusti Oravalalla oli useita lyhytaikaisia virkamääräyksiä eri puolilla Etelä-Pohjanmaata, ja Töysässä vihdoin hiukan pitempään kestävä väliaikaisen saarnaajan paikka 1903-1909. Täältä käsin hän vieraili edelleen nurmolaisten toivomuksesta heidänkin pappinaan. Oravala oli mennyt naimisiin elokuussa 1897 parhaan ystävänsä Kalle Klemolan sisaren Hilma Susanna Klemolan kanssa (1877-1964). Hilma oli kotoisin Toholammilta Kerttulan talosta, varakkaan kauppias Erik Klemolan yhdeksänhenkisen lapsikatraan seitsemäs. Hän oli sisartensa tavoin Oulun tyttökoulun kasvatteja, lahjakas ja papinemännän tehtävään hyvän koulutuksen saanut elämäntoveri.

Papin vaellusvuodet päättyivät, kun Aukusti Oravala sai Nurmeksen kappalaisen viran 1909. Toukokuun 10. päivänä, vaalista tehdyn valituksen tultua hylätyksi, Oravala muutti perheineen pikkupappilaansa Rekulan- ja Kilpelänlammen rannalle. Valituksesta aiheutuneen väli vuoden Oravala oli toiminut Sisälähetysseuran matkapappina. Hän oli nyt 41-vuotiaana ensimmäisessä vakinaisessa virassaan jylhän vaaramaiseman keskellä - ja suuren herännäisjohtajan Paavo Ruotsalaisen vanhalla vaikutusalueella. Nurmeksen kappalaisenpappilasta tuli Aukusti Oravalalle paitsi papintyön myös kirjailijan työn tyyssija kahdeksaksitoista vuodeksi.

Kirjallinen luomistyö, joka tähän mennessä oli tuottanut vain hajanaisia lehtiartikkeleita, sai lopullisen sysäyksen Nurmeksessa. Professori Jaakko Gummerus pyysi Oravalaa kirjoittamaan Paavo Ruotsalaisen elämästä Suomen kirkon merkkimiehiä käsittelevään sarjaan. Teos ilmestyi 1913, ja se oli omistettu herännäisyyden tutkijalle Mauno Rosendahlille. Elämäkerrasta alkoi pian kasvaa toinen teos, josta sitten tuli kirjailijan päätyö, Paavo Ruotsalaisen elämää sisältäpäin kuvaava romaani Erämaan profeetta. Taustalla oli norjalainen herätysliikkeen isä Hans Nielsen Hauge ja A.Chr. Bangin hänestä laatima elämäkerta sekä Jakob Bullin kirjoittama romaani. Kirja

syntyi syksyn 1915 ja kevään 1916 aikana suuren innoituksen vallassa ja ilmestyi joulukuksi 1916. Siitä ilmestyi sittemmin puolen vuosisadan kuluessa kuusi uutta painosta. Jo ennen romaanin ilmestymistä siitä julkaistiin otteita norjalaisessa ylioppilasjulkaisussa. Teos käännettiin kuudelle kielelle, ja tanskalainen, norjalainen ja unkarilainen käännös ilmestyivät vielä toisena painoksena. Saksalaista, typistettyä laitosta pidetään epäonnistuneena, mutta ruotsalainen laitos ihastutti mm. suuren kulttuurivaikuttajan arkkipiispa Nathan Söderblomin.

Erämaan profeetalla katsotaan olevan huomattava merkitys 1900-luvun alkupuolella uudistuneen herännäisyyden vaiheissa. Kirjallisuudenhistoriassa sille on osoitettu pysyvä klassikon paikka uskonnollisen ajattelun ja kokemuksen rikkaana ja täsmällisenä kuvauksena. Aukusti Oravala tarkasteli itse työtään näin: "Kaunokirjallisuudella, joka on kotoisin uskonnollisen elämän maailmasta ja joka etsii taiteellisia päämääriä, on oma merkityksensä ja oma paikkansa kansan elämässä ja sen kulttuurityössä."

Oravala piti kuitenkin papin työtä pääasiallisena kutsumuksenaan, ja niin olikin kirjalliselle työlle varattu vain se aika, mikä yön tunneista oli käytettävissä. Kappalaisen työn lisäksi Oravala oli nimitetty sairashuoneen saarnaajaksi. Hän joutui myös toimimaan taloudellisissa vaikeuksissa kamppailevassa Nurmeksen yhteiskoulussa alusta lähtien johtokunnan puheenjohtajana, sitten uskonnon ja aikaa myöten myös filosofian ja latinan opettajana kymmenen vuoden ajan. Lisäksi hän toimi kuntakokouksen puheenjohtajana 1914-18 ja ensimmäisen kunnanvaltuuston puheenjohtajana 1918-20. Kappalaisenvirassaan hänellä oli esimiehenään ensin Uuden testamentin (1912) suomennosvaliokunnan jäsen, kielimies, kirjailijapappi Niilo E. Vainio, ja hänen jälkeensä vuodesta 1918 lähtien rovasti Gustav A. Rossander, Oravalan lämpimästi ihailema ja kunnioittama kirkonmies, jo aiemmin Nurmeksessä kappalaisenvirkaa hoitanut. Hänestä Oravala kirjoittaa novellissaan "Rovastin kyynel" (1933). Pian Nurmekseen muutettuaan Oravala osallistui Tanskassa pidettyyn pappeinkokoukseen, jossa hän viipyi kesällä 1911 kuukauden verran. Valmistellessaan novellikokoelmaa "Vanhan tapulin takaa" hän pääsi Herättäjähdistyksen lähettämänä Väino Malmivaaran ja J.K. Kuokkalan seurassa neljän kuukauden tutustumismatkalle suomalaisseurakuntiin Yhdysvaltoihin. Tästä ilmestyi matkakuvaus, eräänlainen proosarunoelma "Kotikansaa" v.1926.

Nurmeksen vuodet olivat Aukusti Oravalalle oman kirjallisen työn kannalta hänen hedelmällisintä aikaansa. Suositut novellikokoelmat uusine painoksineen ja Erämaan profeetta ulkomaisine tekijänpalkkioineen toivat taloudellistakin menestystä, niin että kahdeksan lapsen opintojen kustannuksista selviytyminen näytti valoisalta. Lasten opinnot Helsingissä Oravala mainitsee yhdeksi syyksi sille, että hän oli alkanut hakeutua Etelä-Suomeen. Hän oli saanut teologian tohtorin arvon v. 1923 kirjallisista ansioistaan, samana vuonna kuin hänen tulevasta seurakunnastaan Vihdistä eläkkeelle jäävä kirkkoherra rovasti Lauri Itkonen tieteellisistä ansioistaan. Oravala oli jäänyt vaille rovastin arvoa, sillä sitä ei myönnetty kappalaisen virkaa hoitaville. Oravala epäroï päätöksessään lähteä rakkaaksi tulleesta Nurmeksen seurakunnasta, mutta on ilmeistä, että lasten opintojen lisäksi oli muitakin seikkoja houkuttelemassa etelään: läheisten sukulaisten ja ystävien perheet, kirjalliseen työhön liittyvät arkistot, heränneitten piiri Helsingissä, niin ikään jo nuorena virinnyt musiikin ja kuvataiteitten harrastus. Aukusti Oravala oli liittynyt v.1916 Suomen Taideyhdistyksen jäseneksi ja aloittanut jo nuorena taiteen keräilyn ja näyttelyjen seuraamisen. Hänen kokoelmaansa ilmestyi aikaa myöten mm. Albert Gebhardin, Venny Soldan-Brofeldtin, Helene Schjerfbeckin, Väinö Kamppurin, Veikko Vionojan, Väinö Hämäläisen töitä.

Aukusti Oravala valittiin Vihdin kirkkoherran virkaan 27.12.1925 suurella äänimäärällä - 542 ääntä - , ja hän ryhtyi hoitamaan virkaansa toukokuun alusta 1928. Hän oli Vihtiin tullessaan jo 59-vuotias, mutta ehti vielä tehdä kirkkoherran virassaan toisen, miltei Nurmeksen vuosien mittaisen

työurakan. Hän jatkoi kirjailijantyötä julkaisemalla Vilhelmi Malmivaarasta tehdyt elämäkerran (1929) ja romaanin Elämän virsi (1931) ja sittemmin elämäkertateoksen herännäisjohtajasta Juho Malkamäestä. Pieni teos "Kodin kaipaus", joka sisältää muistelmaproosaa sekä Vihti-aiheisia runoja, ilmestyi v.1933. Hänen papereistaan löytyi vielä keskeneräiseksi jäänyt muistelmateos, joka julkaistiin v.1972 nimellä "Rakkaita polkuja". Useiden lehtien vakituksena avustajana hän laati niin hartauskirjoituksia, ajankohtaisartikkeleita kuin kirjallisuusarvostelujakin. Hän oli mm. Maaseudun Tulevaisuuden vakituinen avustaja v.1935-45 ja 1949-51. Länsi-Uusimaa -lehden päätoimittajan tehtävää hän hoiti v.1932-34. Kotimaa-lehden vakituinen avustaja hän kertoi olleensa jo vuoden 1911 alusta.

Aukusti Oravalan merkittävimpiä ja Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piirissä näkyvimpiä töitä Vihdin vuosina oli v.1928 asetetun virsikirjakomitean puheenjohtajuus. Työ vei virkatoimen ohella kirkkoherra Oravalan aikaa ja keskittymistä kahdeksan vuoden ajan, vuosina 1929-37. Suomen kirkon viides virsikirja, "talvisodan virsikirja", otettiin käyttöön ensimmäisenä adventtina 1939, mutta Vihdissä siitä veisattiin jo 25.9.1939 Aukusti Oravalan 70-vuotispäivien iltajuhlassa sekä 1.10. jumalanpalveluksessa. Kirkkohallitus oli valinnut komiteaan vakinaisiksi jäseniksi Oravalan lisäksi Kaarle Krohnin, Armas Maasalonen, Ilmari Salomiehen (alk.Salonen) ja Kauko Veikko Tammisen, ja voidaan hyvin nähdä, että henkilövalinnoillaan se ohjasi uudistustyötä. Kaarle Krohnin kuoltua v.1933 hänen tilalleen valittiin K.R.Kares. Komitean asiantuntijajäseniksi kutsuttiin Kustaa Hallio sekä Lauri Pohjanpää, joka toimi myös sihteerinä. Vuonna 1886 käyttöön otettu Elias Lönnrotin virsikirja uudistui komitean käsissä perusteellisesti: huomattava osa 157 uudesta virrestä oli herätysliikkeitten - erityisesti heränneitten - virsiperintöä eli Siionin virsiä. Mukaan otettiin myös lisää J.L.Runebergin ja mm. Abraham ja Antti Achreniuksen virsirunoutta. Oravala, jonka työtä virsikirjan muotoutumisessa on pidetty ratkaisevana, ajoi lämpimästi kansanomaisten virsisävelmien käyttöön ottamista, ja vanhat kansansävelmät ja aina keskiajalle ulottuva arkaistinen laulu samoin kuin monien kotimaisten säveltäjien teokset saivat tilaa kirjassa. Oravalan omia virsiä tuli mukaan kaksi: virsi 553 "Sun luoksesi, Jeesus, mun tulla suo" sekä ehtoollisvirsi 244. Hengeltään ja kieleltään virsikirjasta tuli yhtenäinen, ja se pystyi edellistä paremmin palvelemaan myös kulttuurin tarpeita.

Papintyö ja kirjallinen työ nivoutuivat toisiinsa Aukusti Oravalan koko elämän ajan. Papintyössään Oravala suhtautui itseensä toisaalta vaativasti, toisaalta keskeneräisyyteensä nöyryten. Suurelta osin omaelämäkerrallisista novelleista, säilyneistä saarnoista ja muistelmista näkyy, miten hän elämänsä loppuun asti kamppaili pyhänä pitämässään sananjulistajan tehtävässä. Elämän katoavaisuuden ja iäisyyden paradoksi on alituisesti läsnä Oravalan sanataiteessa ja julistuksessa. Arvioidessaan kirjailijantyötään Oravala kertoo, että hän on tahtonut kirjallisin keinoin ja taiteellisin päämäärin palvella sitä suurta asiaa, joka hänen varsinaisessa elämäntyössään on keskeisin.

Aukusti Oravalan saarnoissa kuului keskeisimpänä rakkauden evankeliumi, lohdutus ja rohkaisu, näin kertovat vanhat seurakuntalaiset. Oravalasta tuli monille myös unohtumaton rippi-isä, keskustelemaan opetustyylin asiallinen ja kannustava uranuurtaja. Säilynyt kirjeenvaihto kertoo Aukusti Oravalasta ystävien, omaisten ja seurakuntalaisten sielunhoitajana ja tukijana, niin henkisen kuin myös käytännön elämän kysymysten kuuntelijana ja ymmärtäjänä. Oravalalla oli olemuksessaan hiljaista, vastaanomatonta auktoriteettia. Hän oli toisaalta herkkä innostumaan ja toisaalta taipuvainen surumielisyyteen ja raskasmieliseen mietiskelyyn. Tarkkasilmäisenä ihmistuntijana hän havainnoi ympäristöään toisinaan alakuloisen ironisesti, toisinaan lempeästi myötäläen.

Kirjallinen työ jatkui vanhan kirkkoherran työhuoneessa elämän loppuun saakka. Oravalan oli kuitenkin jätettävä virkansa ja pappilansa - yhtenä ensimmäisten pappien joukossa - kun pappien

pitkään valmisteltu eläkelaki tuli voimaan vuoden 1950 alusta, jolloin pappi ei enää voinutkaan jäädä virkapappilaansa ja palkata itselleen apulaista. Oravala jäi eläkkeelle 80-vuotiaana toukokuun alusta 1950 ja muutti viimeiseksi elinvuodekseen Hilma-vaimonsa kanssa Helsinkiin Pursimiehenkadulle pieneen kaksioon. Suuren kirjaston pääosa, mm. arvokas Kierkegaardin alkukielisten teosten kokoelma, luovutettiin keväällä 1951 Raudaskylän kristilliselle kansanopistolle, jonne perustettiin Aukusti Oravala -huone. Osa kirjallisesta jäämistöstä joutui muuton yhteydessä kadoksiin ja osa löytyi miltei puolen vuosisadan kuluttua Viidistä kirkonkyläläisen omakotitalon katontäytteistä, ja viisaat talon kunnostajat ovat luovuttaneet ne Oravalan perillisille.

Aukusti Oravala kuoli Helsingissä Auroran sairaalassa 24. lokakuuta 1951.

Kirjoittanut Riitta Karvonen. Kuva: Matti Annalan maalaus 1930-luvulta Viidin pappilasta. Julkaistu alun perin Vihti 500-juhlavuosisivustolla.